

## MEDIUL GEOPOLITIC ȘI EFECTUL DE FALIE AL POLITICILOR ȘI STRATEGIILOR DE CONEXIUNE OPORTUNĂ

### THE GEOPOLITICAL ENVIRONMENT AND THE FAULT EFFECT OF THE OPPORTUNE CONNECTION POLITICS AND STRATEGIES

*General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA\**

**Rezumat:** Noțiunea de mediu geopolitic este discutabilă. Totuși, definind geopolitica în zona științei, experienței, priceperii și metodologiei de analiză a mediului geografic prin mijloace ale politicii și a mediului politic, mai exact în zona relațiilor și presiunilor dintre state și dintre alte entități create de-a lungul secolelor, acceptăm ab initio ideea că un astfel de mediu, în eventualitatea în care acceptăm termenul, se constituie din efectele deopotrivă dinamice și teaurizate ale analizei geopolitice, adică ale dimensiunii geografice, frontaliere și transfrontaliere a presiunilor și, în general, a raporturilor dintre state. Aceste presiuni nu trebuie să fie neapărat conflictuale, dar nu se poate neglija faptul că orice fel de presiune (politică, economică, informațională, militară etc.) tinde spre o treaptă conflictuală. Efectul, de cele mai multe ori, este unul de falie, chiar dacă politicile și strategiile sunt sau încearcă să fie de conexiune.

**Cuvinte-cheie:** mediu; geopolitică; presiuni; oportunitate; conexiune; falie.

**Abstract:** The notion of geopolitical environment is questionable. However, defining geopolitics in the domain of science, experience, skill and analysis methodology of the geographical environment by means of policy and political environment, specifically in the area of relationships and the pressures between the states and other entities created by centuries, we accept ab initio the idea that such an environment, in the event that we accept the term, consists both of dynamic and hoarded effects of geopolitical analysis, i.e. the geographical, border and cross-border pressures size and, in general, the relations between states. These pressures must not be necessarily of confliction, but it can not be overlooked the fact that any kind of pressure (political, economic, informational, military, etc.) tends to a confrontational stage. The effect, most of the times, is a fault one, even if the politics and strategies are or attempt to be of connection.

**Keywords:** environmental; geopolitics; pressures; opportunity; connection; fault.

---

\* Cercetător științific la Institutul de Studii de Securitate din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.



## Introducere

**M**ediul geopolitic, în măsura în care acceptăm acest termen, ar trebui înțeles ca un efect complex al conexiunilor, intersecțiilor, interinfluențelor și conflictelor presiunilor dintre state, în dinamica lor cauzală și situațională. Întreaga suprafață a Pământului este, în general, partajată. Pe planeta Pământ, la propriu, dar și la figurat, nu mai sunt „locuri” pentru noi state, decât în măsura în care statele existente cedează din teritoriul lor noilor ambiții sau decizii ale unor populații sau entități populaționiste de a se desprinde de țările din care fac parte, constituind ele însele noi state (a se vedea Kosovo), de a se „muta”, împreună cu teritoriul pe care-l locuiesc, în alte structuri politice și teritoriale numite noi state, sau de a se alipi pur și simplu altora, deja existente. Unele dintre aceste „noi state” sunt vechi de când lumea, pentru că au existat cândva, dar presiunile de tot felul, războaiele și numeroasele alte cauze au dus la desființarea lor, la intrarea în compunerea altor state etc. Statele sunt, ca și populațiile lor, dinamice. Ele pot crește și descrește, pot dispărea, se pot fragmenta, se pot reuni, se pot năruți în alte state, își pot trăi timpul istoric, pot deveni și redeveni imperii, federații, relicve ale istoriei, se pot transforma în republici, dictaturi, state prospere sau, dimpotrivă, în state eșuate sau în simple amintiri. Dacia nu mai există, iar statul român de azi nu știe foarte precis dacă este urmașul Daciei sau al unei provincii din Imperiul Roman, nici dacă populația lui este de origine dacă, daco-romană sau doar romană. Cert este însă că statul dac a existat până în anii 105-106, apoi, după cucerirea unei părți din teritoriul său de către Imperiul Roman, a avut o altă soartă. A fost adică fragmentat și nu și-a mai revenit decât după 18 secole! Dar... și-a revenit! România de azi s-a format prin unirea unor teritorii românești, din arealul vechii Dacii, care au fost folosite sute de ani de către imperiile vecine, fie ca zone de siguranță strategică pentru acestea, fie ca provincii de margine, ca teritorii frontaliere sau ca orice altceva, în afară de fragmente ale unei entități cândva distrusă. Poate că aceasta este și soarta poporului kurd... Dar și a românilor încă răzlețiți, în urma aceluși potop roman sau cine știe din ce alte cauze, poate mult mai complexe decât știu istoricii sau decât ne imaginăm noi, ceilalți... Noi știm că Imperiul Roman a fost civilizator, nu distructiv. Despre Dacia nu se știe mai nimic. Nici că avea o limbă, nici că avea o scriere, nici că avea o civilizație... Despre Imperiul Roman se știe tot ce se știe, pentru că el a scris despre el, pentru că el stă, de fapt, la temelia civilizației europene de azi.



Reunificarea fragmentelor ținuturilor românești într-un stat național, unitar și independent nu putea fi posibilă decât după dispariția imperiilor vecine – țarist, otoman și habsburgic – care exercitau asupra teritoriilor noastre presiuni enorme. Spunem „național” și nu multinațional, nu pentru a face vreo discriminare sau pentru a trece cu vederea existența altor populații, ci pur și simplu pentru că românii de naționalitate română reprezintă aproape 90 la sută din întreaga populație, iar acest lucru este foarte important, dacă ținem seama că, de la daci încoace, asupra teritoriului de astăzi al României, locuit de neamul nostru din timpuri imemorabile, s-au exercitat presiuni imense. Și, cu toate acestea, populația cu gena noastră nu s-a risipit în cele patru zări ale lumii, ci a continuat să trăiască, de mii de ani, pe același teritoriu.

Noțiunea de „național” pare să deranjeze astăzi o parte a lumii, nemulțumită de partajările generate de cele două războaie mondiale, nici de vocația națiunilor, alta decât cea a expansiunii teritoriale, adică aceea de a viețui pe același teritoriu al strămoșilor. Totuși, este cert că națiunile există și că ele încă mai contează în viața lumii, producând deopotrivă valoare și tensiuni de tot felul. Valorile sunt produse de muncă, de înțelegere, de cunoaștere, de știință și conștiință; tensiunile sunt generate de dinamica tot mai complicată a intereselor de tot felul, mai ales de bătăliile pentru piețe, influență, putere și resurse. Dar capii acestor bătălii nu sunt națiunile, ci Puterile. Puterile sunt entități politice, națiunile sunt entități teritoriale, civilizaționale și morale. Tensiunile sunt create de spiritul ofensiv al marilor puteri, de interesele contradictorii și chiar conflictuale ale tuturor statelor de pe planetă, ca entități politice, de nevoia de securitate activ-preventivă sau asiguratorie, de funcționarea paradoxală a sistemelor și proceselor create de oameni, îndeosebi a celor financiare și, în mare măsură, chiar de latura perversă, lacomă și stratagemică a naturii umane.

În ceea ce privește teritoriul românesc, nici astăzi lucrurile nu stau prea bine. Presiunile care se exercită asupra spațiului românesc sunt foarte mari și foarte diversificate. Ele vin, ca peste tot, de peste tot și de nicăieri, nu prea ai cum să le aliniezi, să le categorisești, să le contracarezi, mai ales dacă tu însuși habar n-ai de unde vii și care-ți sunt drepturile. Și nu pentru că n-ai fi suficient de inteligent pentru a-ți înțelege rosturile și originile, ci pentru că presiunile de tot felul, diversivunile, subversivunile și interesele altora, ca și ale tale, bruiajul continuu, dezinformarea și reaua credință cu care ești înconjurat nu-ți permit să afli esențialul despre propria ta esență. Desigur, este vorba de cu totul alte presiuni decât cele conținute în sintagma pusă cu dispreț și aroganță pe fruntea națiunii române și acceptată cu umilință de



fiecare dintre noi, pe principiul că un om viu este mai important, în primul rând, pentru el însuși, decât unul mort: „Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie”. Chiar dacă marile imperii ale vremurilor silniciei românești au dispărut, spiritul imperial al unor entități de pe continentul european încă nu s-a stins, nici spiritul umilitor al supraviețuirii, iar statul român nu a avut timpul necesar pentru a se consolida temeinic din toate punctele de vedere, dar în primul rând ca entitate politică, pentru a ieși din umilință.

Trebuie spus că statul român, adică România de astăzi, nu este numai un teritoriu și o populație delimitată de niște frontiere politice, ci și o realitate foarte dinamică cu valori indiscutabile, statornice, care definesc unitatea de facto a tuturor românilor, prin limbă, obiceiuri, cultură, sensibilitate, putere sufletească și teritoriu. Românii, indiferent unde s-ar situa ei din punct de vedere teritorial, vorbesc aceeași limbă unitară, foarte echilibrată, moderată și sfătoasă, rezistentă la perturbații, capabilă să asimileze cuvinte și concepte și să se adapteze la orice fel de cerințe de comunicare. Mai mult, după unii cercetători în domeniu, limba română nu are dialecte, ci doar graiuri. Așa se explică faptul că românii de pretutindeni se înțeleg perfect, întrucât vorbesc, practic, aceeași frumoasă limbă. Procesul de consolidare a statului român este în curs și, după opinia noastră, el se va continua, în pofida presiunilor de dezbinare care se exercită încă asupra românilor, cu sau fără intenție, atât din exterior, cât și din interior, prin toate mijloacele posibile, de la cele economice, la cele politice, culturale și chiar lingvistice.

De fapt, fenomene de acest gen au loc pe toate continentele și în mai toate țările. Statele sunt, în primul rând, entități politice, constituite pe baza interesului vital comun al populațiilor care locuiesc un teritoriu, dar și ca efect al situației economice și politice, al conflictelor și războaielor, ca scut de apărare și ca bază de plecare la ofensiva pentru bunăstare, pentru securitate și chiar pentru supraviețuire. Pentru realizarea acestor obiective – bunăstare (în sens de prosperitate), securitate (în sens de condiție esențială a existenței, a activității și a efectului) și supraviețuire (în sens de rezistență la marile presiuni, la marile pericole și amenințări care vin de peste tot, inclusiv din interior) – statele sunt capabile să facă aproape orice compromis, inclusiv cu prețul ieșirii din moralitate și chiar cu cel al intrării în comportamente de tip extremist. Exemplele sunt numeroase, iar cele două războaie mondiale, la care se adaugă și Războiul Rece, dovedesc cu prisosință existența și chiar proliferarea explozivă a acestui tip de comportament. Omenirea s-a îngrozit de dezastrul produs de cele două războaie mondiale și și-a creat, în acest sens, instituții interstate sau internaționale, ca instrumente ale statelor, pentru a se asigura



reciproc, prin acești pivoți internaționali, între care cel mai cel este ONU, că asemenea grozăvii nu se vor mai produce, iar tensiunile și presiunile care le generează vor fi gestionate în mod corespunzător, astfel încât ele să nu ducă la războaie. Vorbe frumoase, obiective mari, idealuri sublime, dar paralele cu o altă realitate, cea a dictaturilor de toate felurile, a bătăliei feroce pentru piețe, resurse și putere financiară, a înarmării și sofisticării armelor de toate soiurile, de la cele nucleare la cele care folosesc performanța IT, tehnologiile moderne, amplificarea undelor și efectul geofizic și geoclimatic etc. O realitate extrem de subtilă, cea a camuflării și extinderii canceroase a războiului cam în toate domeniile acțiunii umane. Este vorba de un război continuu, de un război invizibil, cu preponderență pe suport cognitiv, dar greu de cunoscut, și mai ales de o atitudine războinică altoită pe un suport aparent de interes civilizațional competițional. Această realitate ascunde, de fapt, o bătălie continuă și feroce pentru bogăție, putere și influență, care rămâne apanajul mării puteri.

Războaiele iugoslave, din ultimul deceniu al secolului al XX-lea arată că lecțiile celor două conflagrații mondiale nu au fost, de fapt, însușite, ci doar acceptate ca experiență, ca experiment, cu iluzia speranței că, prin cooperare și parteneriat, precum și prin crearea unor mecanisme internaționale de descurajare a tendințelor agresive și de sancționare a puterii excesive ce tinde spre discreționar și absolut, asemenea catastrofe vor putea fi evitate pentru viitor. Desigur, până la această dată, confruntările de tipul Războiului Mondial au fost descurajate, dar de aici nu rezultă că tendințele au dispărut, iar puterea discreționară a devenit o noțiune desuetă. Numai că puterile, aparent, s-au depolarizat, dar nu pentru a se depolariza și a ceda locul egalității de șanse, așa cum se susține sus și tare, prin imagine și cuvânt, și pentru a se repolariza și a-și multiplica forța și suporturile de forță, în noile condiții, pericolele și amenințările s-au diversificat, riscul a crescut în progresie geometrică, întreaga lume fiind pe un butoi de pulbere nucleară, teroristă și financiară, iar echilibrul, atât în vremea Războiului Rece, cât și după aceea, a devenit și mai fragil. Discreționarul n-a dispărut, ci doar s-a sofisticat, s-a acoperit de noi instituții și de noi măști, unele mai sofisticate decât altele. Poate că nu s-a dorit așa ceva, poate că marea majoritate a statelor lumii chiar cred sau au crezut în rolul moderator al instituțiilor internaționale – de unde și teoriile instituționaliste și constructiviste – dar efectele sunt de o cu totul altă natură. Conflictualitatea lumii n-a scăzut, ci, dimpotrivă, a crescut și, mai mult, s-a diversificat. Discreționarul de azi seamănă, cumva, cu filosofia și fizionomia gazelor de șist. Se strecoară prin orice crăpături, exploatează la maximum vulnerabilitățile rocii (în cazul nostru, ale omului,



ale societăților oamenilor). Acest nou (dar atât de străvechi!) discreționar se prezintă, azi, sub formă de fractali, dar stăpânește ansamblul și poate genera oricând explozia finală, cumulată, a părților. Dar și depolarizarea, unipolarizarea, repolarizarea, multipolarizarea etc. sunt, la rândul lor, relative și chiar discutabile. Oricum, sunt mult prea generale pentru a înțelege ce se întâmplă cu adevărat în interiorul fenomenului care le exprimă, le confirmă, le perpetuează și le dezvoltă.

Trăim încă într-un convențional fragil, vulnerabil, chiar dacă, per ansamblu, nivelul de viață a crescut, iar cel de securitate se menține în limite generale suportabile, în sensul că un război de tipul unei mari conflagrații mondiale este din ce în ce mai puțin probabil, chiar dacă nu imposibil. Cel puțin așa ne place să afirmăm, deși nimeni nu este sau nu poate fi convins că o astfel de afirmație ar putea fi un adevăr durabil și cu atât mai puțin un adevăr absolut. Oamenii știu că au creat arme și mijloace mult prea sofisticate pentru a mai putea să nu se teamă de ele. Și mai știu că, într-un final, aceste arme, într-o formă sau alta, vor fi folosite. De aceea, per ansamblu (tot per ansamblu!), acest monstru al armelor și mijloacelor care pot distruge tot, la o simplă apăsare pe un buton, se află închis într-o cușcă bine sigilată prin tratate, acorduri, convenții, competențe și responsabilități de toate anvergurile, dar nimeni nu crede în absolutismul și valabilitatea perpetuă a acestora. Nimeni nu poate garanta că el nu va scăpa odată și odată din această cușcă. Deocamdată însă este bine țintuit acolo, oamenii având toată grija să nu-i lipsească nimic.

### 1. Oportunitatea, conexiunea și efectul de falie

Monstrul nuclear extins a fost probat și validat. La Hiroshima și Nagasaki, dar și în cadrul numeroaselor experimente care au urmat și care se continuă, cu performanțe mult mai mari, în laboratoare, pe planșetele inginerilor, în mintea oamenilor de știință angajați în așa ceva, în imaginația inventatorilor și sensibililor creatori de noi arme. Nu încapă nicio îndoială că el, acest monstru frumos al armelor teribile (unele bazate pe lasere, nanotehnologii, unde și informație, altele încă fără principii foarte clare și cognoscibile de alcătuire, funcționare și folosire), la un moment dat, ar putea „evada” din strânsura și responsabilitatea oamenilor și ar distruge civilizația de pe planeta Pământ. Probabil că s-a mai întâmplat așa ceva, cândva, de-a lungul milioanele de ani, civilizația hominienilor nefiind, potrivit unei logici elementare a devenirii, nici prima și nici ultima pe planeta Pământ.

De aceea, în analiza de securitate, arma nucleară (împreună cu celelalte sisteme de arme ultrasofisticate) este luată aproape ca un dat, ca un mit, ca un lucru



cvasi supraomenesc, în sensul că oamenii nu mai pot face nimic în fața acestui fapt împlinit, așa cum, cel puțin deocamdată, nu pot face nimic împotriva existenței meteoriților periculoși, a cutremurelor, uraganelor și altor fenomene naturale sau cosmice distrugătoare, care nu depind în nici un fel de ei.

Tot ce mai pot face ei, oamenii, este să creeze și să folosească oportunități de conexiune și de conviețuire prudentă, sub această cumplită sabie a lui Damocles, care se poate năpusti oricând peste ei, cu sau fără voia lor, distrugând tot ce au creat ei până acum, inclusiv lumea lor și mediul lor de viață. Evident, armele nucleare și cele care vor urma nu se pot declanșa din senin, adică fără intervenția oamenilor, cel puțin deocamdată (deși și această afirmație este discutabilă), dar faptul că ele există constituie deja o amenințare cu sens unic, fără putință de întoarcere, întrucât, de când se știe, omenirea nu a renunțat niciodată la armele sale, decât în situația în care nu i-au mai fost de folos, întrucât a inventat altele mai perfecționate, mai puternice.

De aceea, oportunitățile sub care trăiește omul, deși par din ce în ce mai mari, mai variabile și mai viabile, sunt, în realitate, din ce în ce mai restrânse și mai limitate. Oamenii nu mai pot schimba panoplia armelor sub care trăiesc, decât în măsura în care acestea evadează din sistem și vizează sau creează noi utilități, noi amenințări și noi vulnerabilități. Sau timpul necesar pentru a mai schimba câte ceva depășește durata vieții unui om și apasă din ce în ce mai mult pe umerii generațiilor viitoare.

Rețeaua și transportul încărcăturilor ucigașe la distanță (rachetele de croazieră Tomahawk au o bătaie de 2500 km, iar rachetele balistice intercontinentale de peste 15.000 km!), laserele, undele, arma geofizică și cea geoclimatică, arma biologică, cea mediatică, cea informațională și cea psihologică deschid, împreună cu noile arme ale cunoașterii (de fapt, ale războiului din spațiul cogniției, ale războiului cognitiv), orizonturi nemărginite arsenalelor războiului modern, deplasându-l din ce în ce mai mult spre spații energetice, gnoseologice și epistemologice. În mod paradoxal, în pofida tuturor tratatelor și convențiilor al căror număr este uriaș, controlul tot mai riguros al războiului nu reușește să asigure nici neproliferarea armamentelor, nici controlul conflictualității. Probabil că, în viitorul nu prea îndepărtat, omul va crea sau va recrea cuvântul care distruge sau fonemul care ucide. N-ar fi nimic nou. S-ar putea ca așa ceva să mai fi fost cândva. Și, din civilizațiile anterioare să nu fi rămas decât niște simboluri ciudate și câteva urme... esențialmente invizibile...



Dincolo de aceste scenarii ce par desprinse din povești fantastice, omul își trăiește, la cea mai înaltă intensitate și chiar la cea mai înaltă tensiune, propria sa devenire, propria sa fericire și propria sa angoasă. A fi fericit, azi, se reduce uneori la a fi posesorul unui iPhone 5, sau modelul care urmează, al unui Laptop cu sistem I-7, al unui *Dragon dictate* sau al unui automobil care se pilotează singur, a fi vizibil și important în rețea, a socializa sau a avea mulți prieteni pe facebook, a câștiga ceva bani și a-ți face toate poftele.

Rețeaua ne-a schimbat viața, ne-a redus vulnerabilitățile din planul cunoașterii, dar a declanșat altele noi, mult mai mari și mai greu de sesizat, de evaluat, de înțeles, de cunoscut și de contracarat, care vin tocmai dinspre domeniul informației, al cunoașterii. Totuși, trebuie spus că omul cibernetic nu este mai puțin vulnerabil, în epoca sa, decât omul de Neanderthal, în epoca sa. Spirala evoluției este însă mult mai sus și mult mai largă, iar numărul celor vulnerabili depășește azi șapte miliarde. Primul putea fi nimicit de un alt om de Neanderthal, de un animal, de un fulger sau de un cutremur, omul cibernetic poate fi nimicit de un alt om cibernetic, într-o confruntare sofisticată, pe părți, dar și de un bit sau de un virus. Omul cibernetic, oricât de cibernetic și de sigur pe sine s-ar crede, iese din propria-i intimitate, intră magistral în rețea, devine din ce în ce mai mult un efect al ei, de unde rezultă că poate fi controlat, scos din sine, manipulat și, în viitor, exilat în spațiu, poate chiar teleportat.

Rețeaua este, la ora actuală, unul dintre suportii de bază ai informației, ai comunicării, ai cunoașterii. Mâine va fi, poate, memoria lumii, biblioteca ei universală, banca ei de date, sau drumul spre aceasta, mediul ei de existență, de securitate și de viață. Interdependențele sunt foarte mari și, în scurt timp, vor deveni uriașe. Deja copilul din clasa întâi nu poate trăi fără computer, fără jocuri electronice, fără spațiul cibernetic. În acest moment, rețeaua, adică mediul virtual, are evoluții complicate, imprevizibile, dar tinerele generații se adaptează cu ușurință la această dinamică. Acest nou modus vivendi se lipește de viață, de cunoaștere, de informație, de suflet, de om. Sistemele de operare, programele și alte elemente utilitare au devenit la îndemâna oricui, băncile informaționale conțin milioane de aplicații, care de care mai sofisticate, mai interesante și mai captivante, chiar dacă unele sunt foarte costisitoare. Orice om care se respectă are, azi, un GPS, un telefon mobil, un calculator și un abonament la Internet. Oricine și oriunde, cu un player, cu un telefon mobil sau cu un reportofon, poate asculta, în condiții perfecte, Beethoven, Bach, Clayderman sau orice altă piesă muzicală din orice colț al



planetei, luată de pe Internet, free sau cu câțiva bănuți plătiți on line dintr-un cont pe care îl are la o bancă.

Acestea sunt realități ale societății de consum și, în viitor, ale societății cibernetice, care va fi o societate a cunoașterii, bazată pe cunoaștere, dar ele nu reduc nici nivelul și nici amploarea conflictualității lumii. Nu știm dacă societatea cunoașterii sau societatea epistemologică – cum credem noi că va deveni lumea în viitor – va avea sau nu un sistem financiar precum actualul, tot atât de jecmănit, tot atât de imprevizibil, sau își va regla altfel conturile, schimburile și modul de viață. Ceea ce știm însă foarte precis este că actualul mod de viață nu va aduce nimic bun omenirii, în afară de concurență acerbă, conflictualitate și chiar războaie.

E drept, omul nu trăiește doar sub arme, sub conflict economic și financiar complicat, ci într-o lume care se îndreaptă vertiginos, accelerat chiar, spre un mâine greu de înțeles și de imaginat, ci doar posibil a fi închipuit. Cu o sută de ani în urmă, era greu de imaginat că, azi, poți vedea, pe Google Earth, și nu numai, în timp real, orice punct de pe globul pământesc. Cine știe ce va fi peste o altă sută de ani!? Poate că omul va reuși să se teleporteze în trecut sau în viitor, să-și schimbe frecvența, să călătorească liber în Univers, să înlocuiască limbajul natural cu un alt limbaj natural, mult mai rapid și mai performant sau cu unul formal, mult mai strict dar și mai imaginativ.

Progresele au fost uimitoare, sunt uimitoare și, fără îndoială, la fel vor fi și în viitor. Însă, pe măsură ce interdependențele cresc, se modifică și panopia intereselor și a conflictualității. Unele dintre nodurile de rețea se transformă (mai precis, sunt transformate) din ce în ce mai mult, din interfețe, în entități generatoare de presiuni, rețeaua se partajează, precum macromolecula de ADN, în infogene sau cibergene, adică în entități generatoare de informație, influență, pârgii de control asupra consumatorului, de „educare” a acestuia în sensul dorit de gestionarii de rețele, adică de noile mari puteri ale lumii, adică ale ciberneticii, ale lumii cunoașterii. Consumatorul de rând, adică cel care trudește inclusiv pentru producerea informației, va avea iluzia că participă în modul cel mai direct posibil la conducerea lumii, la viața lumii, iar noua lume va avea toată grija să-i stimuleze această convingere, dar să nu aibă prea mult habar de el, să-l transforme într-un soldat de linie în uriașul război din epoca informației, din era cunoașterii, inclusiv a cunoașterii științifice.

Rețeaua domină deja omul. Ea a devenit, într-un timp foarte scurt, o supranatură umană, un *modus vivendi* pentru omul modern, bazat pe un *modus cognoscendi* adecvat. De aici nu rezultă că efectul de conexiune a alungat, de pe



câmpul de luptă, efectul de falie, ci doar că a transformat efectul de falie în unul de microcip, în unul disimetric, disproporționat, invizibil însă pentru ochi, în care omul percepe doar în spectrul electronic vizibil pentru el.

Prima dintre noile falii strategice este tocmai aceasta, dintre vizibil și invizibil, în mediul informațional, în mediul abstract, în spațiul cunoașterii. Poți „vedea” și simți extensia, nu însă și nucleul. Sau, dimpotrivă, poți „vedea” foarte bine nucleul, nu însă și particula care-l va bombarda la momentul potrivit, adică atunci când se creează masa critică.

Falia strategică se mută din spațiul cunoașterii comune, care este, în general, un spectru vizibil, perceptibil, cognoscibil sau pentru majoritatea minților, în spectrul invizibil, în spectrul ochilor și creierelor care nu mai pot să vadă, să înțeleagă, să cunoască. Omul cibernetic – înțelegem prin această noțiune nu robotul, ci omul ajuns în epoca cibernetică – strămută în mod esențial falia strategică din zona geografică, din zona bătăliilor pentru spațiu, în zona cunoașterii, adică în zona zero a existenței umane. În acest context, mediul geografic rămâne important, dar nu mai este esențial. Esențial este ceea ce se produce în mintea omului, falia trecând între zona cunoscută și cea necunoscută, dar, ca și până acum, tot cognoscibilul necunoscut, adică misterul, sau lucifericul, cum îi spunea Blaga, este acela care va continua să producă angoasa, numai că ea are un alt suport, cel al imposibilității cunoașterii detaliate a infinitului.

Nu știm foarte exact ce rol vor mai avea țările și comunitățile în această posibilă reconfigurare a certitudinilor, presiunilor și incertitudinilor extinse la domeniul cunoașterii. Se prea poate ca mecanismele democrației politice să devină extrem de vulgare (în mare parte, au devenit deja!) și inacceptabile pentru omul cibernetic, dar noi credem că omul va rămâne, totuși, o ființă socială, cu toate că însăși socializarea se pare că va fi una mai mult cibernetică decât materială. Aici ar putea apărea o altă falie strategică uriașă, cea dintre omul fizic și omul cibernetic.

## **2. Politici și strategii de conexiune oportună**

Trece, deci, pe primul loc, cunoașterea. De fapt, totdeauna cunoașterea s-a aflat în eșalonul întâi al civilizației umane, dar acum ea devansează cu mult domeniul ontologiei, îl subordonează, devenind o condiție necesară a acestuia. Mai precis, cunoașterea devine centrul vital al ontologiei ființei umane, iar avangarda acesteia o reprezintă, cum bine se știe, informația. Cunoașterea a fost definită, în



secolul trecut, mai ales de Jean Piaget<sup>1</sup>, ca o sinteză între asimilare și acomodare, ca o modalitate prin care omul – care este o ființă esențialmente socială – asimilează această lume, deopotrivă materială și spirituală, o integrează în sistemul categoriilor și conceptelor, adică al structurilor logico-matematice din mintea lui, și se acomodează la cerințele ei. Immanuel Kant, în *Critica rațiunii pure*, vorbea de integrarea lucrului în sine, prin intermediul intuițiilor sensibile – spațiu și timp – în sistemul categoriilor și, prin aceasta, transformarea lui în cunoștință, ceea ce reprezintă cam același lucru, dar altfel spus. De altfel, se știe, Kant l-a influențat în mod substanțial pe Piaget, întrucât raționamentul marelui filosof era consonant cu gândirea marelui psiholog în legătură cu epistemologia genetică, mai exact, cu știința formării procesului cunoașterii. Piaget distinge patru stadii în formarea capacității de cunoaștere în timpul vieții copilului (stadiul senzori-motor 0-2 ani; stadiul inteligenței preoperatorii 2-7 ani; stadiul operațiilor concrete 7-12 ani; stadiul operațiilor formale 12-16 ani). La gândirea formală, conceptuală, se ajunge, deci, greu, în timp, dar cunoașterea, fie ea și comună, ca să nu mai vorbim de cea științifică, cere mult mai mult.

Am relevat acest mic fragment din uriașul domeniu al teoriei cunoașterii, întrucât el ar putea reprezenta, considerăm noi, un model al evoluției procesului conceptului de cunoaștere, luat ca o caracteristică a lumii, valabil nu numai pentru individul uman, ci și pentru întreaga omenire. Poate că lumea, în ansamblul ei, ca entitate cunoscătoare a Universului și, în acest sens, în calitate de conștiință de sine, nu a depășit pe deplin încă stadiul operațiilor concrete și nu a ajuns decât cu avangărzile sale cognitive sau de cogniție în unele avanposturi ale gândirii și cunoașterii filosofice abstracte, formale. Poate că lumea nu este doar o imensă aglomerare de aglomerări fizice, psihice și sociale, ci și o imensă gândire, adică un imens proces de cumulare de concepte, iar cunoașterea lumii, ca și lumea cunoașterii, nu poate fi altceva decât un mod de a recrea universul cognoscibil pe plan abstract, prin noțiuni, concepte și teorii.

Prima dintre concluziile esențiale pe care le-a formulat această entitate numită lume cognoscibilă, prin procesul cunoașterii, prin toate procesele cunoașterii (cosmogonic, a sinelui, pragmatic), dar mai ales prin procesul cunoașterii de sine, este aceea că *lumea este conflictuală*.

---

<sup>1</sup> Piaget, J., *Introduction a l'Épistémologie Génétique*, Paris: Presses Universitaires de France, 1950; Jean Piaget, *Psihologia inteligenței*, Editura Științifică, București, 1965.



Mediul ontologic, mediul cognitiv și mediul logic sunt, toate trei, la rândul lor, dar fiecare în felul lui, unitare, interdependente (în sensul că unul nu există fără celelalte), cooperante, adică dinamice (în sensul că unul se dezvoltă și pe spezele celorlalte), și conflictuale.

Deși este sau, cel puțin până în acest moment, pare a fi definitivă, această concluzie a emergenței conflictualității lumii și mediilor din care aceasta se compune, ca trăsătură esențială a acesteia, necesită nu doar un efort cognitiv, teoretic, ci și unul pragmatic, activ-participativ, de management permanent al acestei caracteristici. Conflictualitatea lumii nu este numai una cognitivă, în sensul conflictului dintre concepte, ci și una reală, fizică, pragmatică. Politicile, strategiile și tacticile nu sunt altceva decât expresii sau efecte ale complicatelor arhitecturi de interese care generează această continuă și perversă conflictualitate. Pe de o parte, așa cum se știe, conflictualitate înseamnă luptă de contrarii, deci competiție, și duce la progres și dezvoltare, iar pe de altă parte, ea înseamnă negare, distrugere, luptă, război.

Leșirea din această dublură nu se poate face cu ușurință și, probabil, nu se va putea realiza niciodată în mod tranșant și definitiv, pentru că ar însemna negarea unei legi care guvernează lumea și viața. De aceea, statele lumii, ca entități sau elemente de bază ale sistemului mondial de state, în măsura în care puteam vorbi de un astfel de sistem, se străduiesc să elaboreze și să pună în aplicare *politici și strategii de management al conflictualității*, din perspectiva propriilor interese, astfel încât efectele negative ale acestei conflictualități să fie cât mai mici pentru sine.

Configurația unor astfel de politici, elaborate de state, de alianțe, de coaliții sau de alte entități cu rol mai mult sau mai puțin important pe eșichierul politic al lumii, este dependentă și condiționată de foarte mulți factori, dintre care cei mai importanți sunt, considerăm noi, următorii:

- caracteristicile mediului internațional de securitate și dinamica previzibilă și/sau imprevizibilă a acestuia;
- valorile pe care se pot fundamenta aceste politici și strategii;
- concluziile din lecțiile învățate;
- potențialul propriu și resursele, îndeosebi cele vitale;
- interesul național vital;
- interesele statelor vecine, ale statelor aliate, ale marilor puteri și ale altor state;
- dinamica sistemelor de provocări, pericole și amenințări cunoscute, a celor previzibile și a celor considerate a fi posibile;



- vulnerabilitățile la acestea;
- scopurile și obiectivele unor posibile acțiuni defensive, ofensive sau de altă natură și miza acestora;
- nivelul de risc.

Mai sunt, desigur, și alte elemente care se cer incluse în analiza de risc, atunci când se expertizează un proces de elaborare a unor politici și, prin urmare, a unor strategii de punere a acestora în operă. Aceste politici nu sunt unice, nu sunt unilaterale, nu sunt izolate, ci presupun, de la început, conexiuni și interdependențe. Spre exemplul, politicile și, prin urmare, strategiile elaborate de statul român pentru integrarea țării în structurile NATO și în cele ale UE au fost politici și strategii de conexiune care, în general, au slujit interesele de securitate ale statului român, dar dinamica lor n-a fost tot timpul nici pe măsura așteptărilor și nici nu au slujit cu credință și discernământ, în limitele normalului și acțiunii inteligente, interesul vital al statului român. Ca urmare, odată cu integrarea în aceste structuri, nivelul de trai și condiția umană din statul român s-au diminuat semnificativ, chiar s-au prăbușit, țara pierzând imens la toate capitolele, inclusiv la cel care ține de siguranța strategică. E drept, această siguranță se bazează pe forța de disuasiune a NATO, pe conceptul de apărare colectivă (art. 5 din Tratatul de la Washington) și pe politica europeană de securitate și apărare, dar nivelul de securitate a cetățeanului și chiar a țării este, în continuare scăzut, datorită, în primul rând, insecurității economice (din cauza prăbușirii economiei naționale și înstrăinării resurselor strategice și obiectivelor economice care au mai rămas), financiare (distrugerea sistemului bancar românesc și dependența totală de băncile străine), militare (diminuarea efectivelor și a puterii reale a armatei, prin nefinanțarea programelor de înzestrare și, în același timp, prin distrugerea industriei naționale de apărare), uneltirilor unora dintre structurile politice ale etniei maghiare (dar nu numai) pentru a impune federalizarea și fragmentarea statului român, de realizare a unor autonomii teritoriale pe criterii etnice, de șubrezire a puterii generale a statului român etc.

Nivelul de insecuritate a cetățeanului român, indiferent de etnie, confesiune etc., este în continuă creștere și el se constituie într-un efect al unor măsuri ce se întreprind la nivel național și chiar european. Efectele acestor politici și strategii românești pe termen lung, pe termen mediu și pe termen scurt, politici și strategii care ar fi trebuit să fie de conexiune și de valorificare a oportunităților de tot felul, atâtea cât mai sunt, se concretizează, de fapt, în neconexiuni, în incoerențe, în creșterea datoriei externe, în pierderea locurilor de muncă din țară de către cetățenii români, în diminuarea salariilor, în creșterea emigrației populației calificate și



necalificate în căutarea unui loc de muncă în afara țării, pentru a supraviețui, în acceptarea de către oamenii calificați a unor munci necalificate, în creșterea nivelului de umilință, în înjosirea neamului, în polarizarea societății, în deteriorarea sistemului de educație, în promovarea mediocrităților și în multe alte efecte greu de imaginat. În acest moment, România are nevoie de o renaștere, de o reînnoire în valorile ei ancestrale, în forța și resursele neamului care-i însușește de mii de ani spațiul geografic și timpul istoric.

Aceste politici și strategii de după intrarea în cele două mari sisteme – NATO și UE – au fost gândite îngust, sectar, fără să se aibă în vedere oportunitățile deschise de procesul de integrare a României în NATO și în UE, nici realitățile și interesele vitale ale statului român, și, de aceea, în loc de prosperitate, au adus mari deservicii țării și cetățeanului român, au adus țara în situații foarte delicate și chiar foarte periculoase. Probabil că neintegrarea ar fi fost un adevărat dezastru, țara fiind complet izolată, dar de aici nu rezultă că statul român, prin cei care l-au condus și îl conduc, a folosit în mod eficient oportunitățile care s-au creat prin procesul de integrare.

Dar nu numai politicile și strategiile românești au aceste caracteristici de neconexiune sau de conexiune paradoxală, ineficientă, în efectul dorit, planificat și așteptat. În mare parte, politicile și strategiile post bipolare n-au reușit să se asambleze solid și să genereze procese coerente și consistente de ameliorare a conflictualității, de creștere a încrederii, de diminuare a tensiunilor și asperităților, ci, dimpotrivă, au generat războaiele iugoslave, războaiele din Orientul Mijlociu, atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 și pe acelea care au urmat, și, probabil, încă vor mai urma, ostilitatea lumii islamice, criza financiară profundă și de durată ale cărei efecte încă nu s-au stins, creșterea datoriei publice, intensificarea neîncrederii, deteriorarea mediului internațional de securitate și multe altele.

Multe dintre state n-au reușit să folosească oportunitățile spargerii bipolarității pentru a amplifica și consolida încrederea dintre ele și s-au înscris în același flux conflictual care împarte lumea în tabere, alianțe, coaliții, potrivit unor interese care nu se mai pot armoniza pe deplin. Nolens, volens, omenirea a acceptat noile realități și continuă să trăiască în ele, temându-se, la propriu, că va izbucni un nou război în Orientul Apropiat, sau în Orientul Mijlociu, ca și cum n-ar fi fost destule, că viața se va scumpi în continuare, că datoria și dependența fiecărui cetățean al planetei față de bănci, grupuri financiare sau Dumnezeu mai știe față de cine și de ce va crește, că faliile strategice, care sunt produsul unor astfel de politici și, în același timp, cauza lor, se vor adânci și lărgi, că, intrate într-o vrie politică din ce în ce mai puțin



gestionabilă și necontrolabilă, marile puteri și celelalte țări din anturajul lor vor recurge, ca și până acum, în lunga lor istorie conflictuală, la noi presiuni, la forță și chiar la arme.

### 3. Asimetria oportunității, oportunitatea asimetrică

Postbipolaritatea n-a accentuat numai faliile strategice și disproporționalitatea lumii, repolarizarea puterii și oportunitățile confiscate sau partajate arbitrar, ci și asimetria. Terorismul, spre exemplu, este un produs al acestei asimetrii resuscitate de emergența faliilor, un efect al exacerării conflictualității, intoleranței, imposibilității conexiunilor în diferit, deși conexiunile sunt tocmai produse ale diferențelor și necesității scoaterii acestora din zona cauzelor generatoare de falii. Imposibilitatea conexiunilor în diferit este un paradox al tuturor vremurilor, dar epoca actuală a ridicat acest paradox la rangul de ratio mundi.

Rețeaua și agresivitatea băncilor, dar și indispensabilitatea lor, impună ca regulă a unui mod de a trăi în societate, proliferarea armamentelor, intervențiile militare disproporționate nejustificate, accentuarea bătăliilor pentru piețe și resurse și, mai ales, criza financiară, cu evoluții haotice și, deci, imprevizibile, sunt alte cauze care au determinat deteriorarea mediului de securitate, multiplicarea conflictualității cu elemente din zone ascunse, paradoxale. Ca urmare, au sporit îndoiala, incertitudinea, nesiguranța, angoasa, ieșirea din cognoscibilul rațional, proliferarea reacției asimetrice.

Însăși oportunitățile capătă din ce în ce mai mult fizionomia unui joc la bursă, apar și dispar, cresc și descresc, în funcție nu doar de reperele clasice, analizate, cunoscute și răscunoscute în asimetria lor, ci și de o mulțime de factori dinamici, imprevizibili, aleatori. Trebuie să fii tot timpul cu ochii pe zonele în care apar, să le identifici cu rapiditate, să le analizezi și să acționezi în secunda potrivită, altfel pierzi trendul și cine știe când îți mai vine rândul să poți să vezi și să acționezi potrivit intereselor tale. Evident, dacă ți le cunoști.

Această realitate dinamică și foarte complexă, deși funcționează în rețea, accentuează și mai mult imprevizibilul, supunându-se, deopotrivă, legii oceanului, care poate genera tsunami, și legii picăturii, care poate sfărâma piatra.

Societatea de astăzi este lăbărțată în rigurozitatea ei și destrămată, destructurată, în unicitatea ei. Nu mai există alternative. Socialismul, prin utopie și nerealism, a sucombat, iar capitalismul, ca sistem deschis, a fost pur și simplu confiscat de o mână de indivizi care au pus stăpânire pe tot, începând cu băncile și



continuând cu rețelele de socializare care, de fapt, au un puternic rol de cunoaștere a indivizilor și populațiilor și cu scop de control și manipulare. Speculațiile financiare, lăcomia, modul în care funcționează unele dintre instituțiile internaționale, presiunile care se creează asupra unora dintre statele aflate sau aduse în dificultate, în primul rând prin proastă guvernare, dar și prin alte mijloace, la care se adaugă bătălia eternă pentru piețe, resurse, putere și influență, lasă foarte puțin loc pentru oportunități benefice și altora. În aceste condiții, este aproape normal să apară și să prolifereze acțiunile și reacțiile asimetrice. Disproporționalitatea generează nu doar dominare, din partea celor puternici, și supunere necondiționată a celor slabi, nu doar falii strategice, ci și reacții asimetrice împotriva acestora din partea celor slabi și, pe măsură, acțiuni disproporționate, în superioritate calitativă și cantitativă, tehnologică, informațională, economică și financiară, din partea celor puternici.

Cei puternici folosesc însă, cu foarte multă abilitate, și acțiunile sau reacțiile asimetrice, dispunând de o gamă mult mai largă de cunoștințe, tehnologii, forțe, mijloace și resurse pentru a o face. Mai mult, cei puternici pot crea oportunități cu totul speciale pe care tot ei le pot folosi, desigur, în favoarea lor. De aceea, este greu de presupus că pericolul numărul unu sau, cum se spune adesea, și cea mai teribilă amenințare la adresa păcii și securității lumii o prezintă terorismul, înțeles unilateral, ca modalități haotice și imprevizibile de acțiune violentă, doar din partea unor organizații și rețele teroriste (listate și analizate în fiecare an de marile puteri), de unele organizații și organisme internaționale, când, de fapt, acțiuni de tip terorist, dar mult mai complexe și cu o gamă mult mai largă de forțe, mijloace și resurse, desfășoară și unele dintre marile puteri și nu doar ca reacții, sau ca operații contrateroriste, ci ca operații directe sau indirecte, organizate până în cele mai neînsemnate detalii, folosindu-se numeroase resurse, inclusiv resurse și forțe speciale, pentru realizarea unor obiective care nu pot fi realizate prin acțiuni directe vizibile și cuantificabile.

Așa a fost dintotdeauna și, probabil, așa va fi mereu. Legiunile romane, spre exemplu, foloseau terorismul ca mijloc foarte eficace pentru a aduce rapid la ascultare populațiile din teritoriile ocupate. Dar și în epoca modernă, în timp de război, unele dintre armate foloseau represaliile ca modalitate de sancționare drastică, prin împușcare sau spânzurare, a unor cetățeni care nu aveau nicio vină pentru faptul că unii dintre conașionalii lor au desfășurat acțiuni de partizani sau alte acțiuni împotriva armatelor respective.



Oportunitatea asimetrică este una de tip fluid, pe care o folosește, în primul rând, cel care a creat-o, dar înapoia căreia se află o mulțime de alte scopuri și obiective ascunse cu multă grijă sub forma unor declarații extrem de generoase.

Aceste realități din arealul subversiunii, dezvăluite de atâtea ori în ultimele decenii, dar care, după încă cincizeci de ani, atunci când se vor deschide unele arhive (dacă se vor deschide), vor uimi și mai mult lumea, deși nu fac în nici un fel onoare civilizației umane, se înscriu în dinamica mediului de securitate de care vorbim și contribuie la definirea stufoasă a unui mediu geopolitic în care efectele de falie se îmbină și se combină paradoxal cu cele de interfluență și conexiune. Oamenii învață unii de la alții nu numai binele, ci și răul, mai ales răul.

#### 4. Complexitatea efectului de falie

Noțiunea *efect de falie* este foarte rar folosită. Unii, probabil, o consideră chiar inutilă. În era cuvintelor care devin din ce în ce mai mult, mai ales în limbajele politicianilor, fără măsură, nici conceptele nu mai pot fi definite și delimitate cu precizie. Oricum, ele sunt și vor fi mereu flexibile, chiar fluide și, de aceea, puse la îndoială. Faptul că sunt puse la îndoială nu este o tragedie, ci un lucru foarte normal. Cunoașterea, ca și rezultatele ei, nu are forme definitive, întrucât ea însăși este o construcție dinamică și complicată, între subiectul cunoscător și obiectul ce se cere cunoscut. Era cunoașterii nu schimbă natura cunoscutului, nici pe cea a necunoscutului sau cea de cunoscut. Amplifică doar instrumentele, adică metodologiile, categoriile, structurile formale sau informale, bazele de date, rețelele, dinamicele etc.

Spuneam, la începutul acestor rânduri, că falia se mută, încet, încet, și în microcosm, mai exact, se extinde în profunzimi, contribuind la divizarea indivizibilului, a lucrului în sine, a monadei. Efectul de falie este direct proporțional cu fractura de opinie, cu tranșarea Eului, cu împărțirea gândului în și între contrarii, cu redublarea unicului. Modelul macrosocial bazat pe conflict, pe diseminarea lumii între Putere și Opoziție se transferă, tot mai pregnant, pe planul sinelui, continuând să regenereze, pe o spirală extensivă infinită, dezamăgirea și angoasa. Toți oamenii – de la cei foarte bogați la cei foarte săraci – trăiesc un stres organic și, în același timp, operațional continuu, pozitiv sau negativ, din care nu se poate ieși în nici un fel. El este generat, în primul rând, de denaturarea naturii umane și, în al doilea rând, de legea vieții omului pe pământ, care diseminează comportamentul lui între nevoia de supraviețuire și orizontul de bunăstare. Ambele orizonturi cer efort



continuu, cunoaștere, inteligență, performanță. Evident, comportamentul uman cere și moralitate, dar acest concept este destul de relativ și se modelează, după cum arată experiența veacurilor, după vremuri. Ceea ce era foarte moral în trecut este posibil să nu mai aibă nicio relevanță azi, iar ceea ce este moral azi ar putea deveni imoral în viitor.

Politica este totdeauna paralelă cu morala, întrucât izvorul ei este interesul și nu valoarea, iar sensul ei constă obținerea și exercitarea puterii, în numele interesului vital, și nu în interesul moralității lumii. Adevăratele generatoare de oportunități, de inoportunități, de falii și de angoasă este ea, politica, iar omul nu poate ieși din condiția lui de homo politicus, întrucât aceasta este realitatea și, totodată, esența sa socială, ca membru al cetății. De aceea, toate politicile actuale – economice, sociale, financiare, militare – sunt opuse altor politici de același tip, dar de sensuri și nuanțe diferite, cu care se ciocnesc extrem de violent pe „câmpul de luptă” al Puterii. Fiecare Putere tinde spre absolut, fiecare politică slujește o entitate care-și proiectează acțiunea spre obținerea sau cucerirea puterii, indiferent de mijloace. Unele dintre aceste mijloace pot fi democratice – adică votul oamenilor – dar și această afirmație este relativă, întrucât nu totdeauna contează acest vot (a se vedea referendumul din România din august 2008, în care, din cei 8.459.053 milioane de votanți, 7.403.836 milioane au votat pentru demiterea Președintelui țării și, totuși, acesta a rămas în funcție, prin presiunile unor lideri europeni și americani, prin condiția arbitrară și prin decizia Curții Constituționale), altele nedemocratice, arbitrare, voluntariste, dictatoriale etc.

Puterea este o construcție foarte complicată, care nu are la bază numai granit, ci și nisip și apă, furtună și soare torid, adevăr și minciună, onoare și lașitate. Istoria tuturor țărilor lumii este plină de fapte glorioase și de fapte abjecte, unele demne de pus pe arcul de triumf al lumii, altele demne de pus la stâlpul infamiei.

Epoca actuală arată că efectul de falie taie în carne vie în fiecare țară – mare putere prosperă, țară normală sau stat eșuat – regenerând mereu acele ape subterane din care se nutrește conflictualitatea. Strategiile și politicile de conexiune oportună sunt ele însele un produs al efectului de falie, fie pentru a-l estompa, acolo unde se consideră că el trebuie estompat, fie pentru a-l amplifica, acolo unde se consideră că el trebuie amplificat. Odinioară, împotriva acestui efect, chinezii au ridicat Marele Zid, cu speranța că vor opri sau măcar vor controla invaziile și migrațiile necontrolate. Astăzi, Marele Zid este doar un monument în mijlocul Chinei, adică un simbol care și-a pierdut demult semnificația. Una dintre cele mai teribile expresii ale efectului de falie din vremea Războiului Rece îl reprezintă Zidul



Berlinului. Aici, adică prin inima Germaniei, se afla falia strategică, unică și indivizibilă, dintre comunism și capitalism. Dar, odată cu implozia comunismului, Zidul Berlinului s-a năruit, iar falia dintre sisteme s-a permutat în sute de falii între fel de fel de politici și strategii, de la cele de austeritate, la cele de îndatorare, pe termen lung, a tuturor țărilor lumii sau a celor care alcătuiesc noua Lume a Treia sau a *n*-a. Criza a reliefat uriașe falii între sectorul privat și sectorul public, iar sectorul public, prin banii contribuabilului, a trebuit să finanțeze din nou mediul privat – băncile – pentru a le ajuta să iasă din colapsul produs de ele însele, mai exact de politicile și strategiile speculative, întrucât falimentarea lor ar fi produs o reacție în lanț și mai cumplită decât criza pe care ele însele au generat-o, afectând grav societatea capitalistă și mecanismele ei. De aceea, o parte a lumii strigă în gura mare „Reformarea sistemului financiar!”, în timp ce vârfurile acestui sistem uneltesc pe ascuns cum să îndeatoreze absolut toată lumea, cum să o stăpânească și cum s-o înrobească. Nu mai este suficientă înrobirea unor țări, îndeosebi a celor sărace și fără apărare. Este necesară înrobirea întregii lumi!

### **Concluzii**

1. Mediul geopolitic actual este ca un joc de puzzle cu piesele răvășite și deteriorate, în care se pare că este mai bine să le faci pe toate din nou decât să încerci să repara stricăciunile și apoi să le așezi la locul lor. Acest loc nu mai există, întrucât sistemul de asamblare este multidimensional, aleatoriu și variabil.

2. Majoritatea oamenilor din țările mai mult sau mai puțin bogate, mai mult sau mai puțin așezate par fericiți, întrucât fericirea lor este definită de dependența de obiecte ce pot fi cumpărate și care îi scot din efortul gândului și din cel al cuvântului și îi conexează la obiect și la imagine. Între imagine și cuvânt se deschide astfel o falie profundă care duce la impresionarea ochiului și la lacunarismul sufletului. În societatea de consum, majoritatea oamenilor sunt tot atât de săraci, dacă nu chiar mai săraci, decât în societatea sclavagistă. Pentru că omul nu mai este sclavul altui om, ci sclavul consumului, al obiectului, al ideii și al virtualului.

3. Suprafața pământului nu mai prezintă o importanță specială. Chiar și faliile care delimitează platformele geofizice nu mai au cine știe ce secrete. Avem tendința să credem că știm ce e cu ele și cum funcționează. Ba, mai mult, prin HAARP, program de cercetare a comportamentului ionosferei la bombardarea acesteia cu radiații de înaltă frecvență, dar și de explorare a oceanelor și adâncurilor scoarței terestre și a creierului uman (prin unda reflectată, care este o undă de joasă



frecventă, deci cu o putere de pătrundere foarte mare), însuși mediul geografic, cel climatic și cel al comportamentului uman pot fi influențate. Se pot stimula sau produce diferențe de presiuni care, la rândul lor, pot genera uragane, se pot produce efecte geoclimatice și câte altele, de care, probabil, foarte mulți dintre noi nu avem nici cea mai mică idee. Dar, mai mult decât atât, tsunami, faliile generate în mediul geografic, erupțiile vulcanice etc. își pot găsi corespondențe în mediul uman, adică în spațiul virtual, în spațiul cognitiv, unde efectele de ruptură pot genera adevărate dezastre. În trecut, din cauza unei virgule care a schimbat sensul unui document, s-a produs un război. În viitor, probabil, din cauza unor concepte care generează comportamente conflictuale majore, lumea se poate autodistrage printr-un sistem de reacții în lanț, în care faliile distrug reperatele și structurile de rezistență ale cunoașterii.

4. Politicile absurde din zilele noastre, intoleranțele și extremismele sunt efecte ale acestor falii dintre concepte și, în același timp, suporturi generatoare de noi falii care pot duce la distrugerea unor state, prin acțiuni de tipul „*divide et impera*”, prin acțiuni subversive sau, pur și simplu, prin lipsa oricăror acțiuni. Politicile și strategiile de conexiune oportună pot produce, în anumite condiții, și efecte benefice. Dar oportunitatea nu înseamnă și profunzime, ci doar ocazie. Dacă ocazia nu este fundamentată pe un sistem de valori, pe o necesitate obiectivă, atunci unele dintre aceste conexiuni, mai ales în etapele de tranziție din societatea omenească, nu produc decât efecte oportune care, la rândul lor, se pot îndepărta de zona de conexiune, fragmentând și mărunțind unitățile de conexiune și accentuând și chiar amplificând efectul de falie, deși obiectivul conexiunii inițiale era acela de a-l diminua și chiar de a-l estompa sau înlătura. Dinamica și complexitatea conexiunilor nu se supun unui determinism rigid, ci unuia complex, în care unitățile de conexiune – atâtea câte sunt – nu evoluează liniar și previzibil, ci neliniar și imprevizibil.



## BIBLIOGRAFIE

Piaget, J. *Introduction a l'Épistémologie Génétique*, Paris: Presses Universitaires de France, 1950; Jean Piaget, *Psihologia inteligenței*, Editura Științifică, București, 1965.

